

УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

MANAGEMENT OF BUSINESS RISKS IN THE SYSTEM OF ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

У статті досліджено та узагальнено наукові уявлені щодо управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави. Зазначено, що підприємницькі ризики є невід'ємною та важливою складовою системи економічної безпеки держави. Підприємництво відіграє важливу роль у створенні робочих місць, забезпеченні росту економіки та підвищенні життєвого рівня населення. Однак підприємництво також пов'язане з різними видами ризиків, які можуть загрожувати економічній безпеці держави. Економічна безпека держави полягає в забезпеченні стабільності та стійкості її економіки, і підприємницькі ризики можуть серйозно піддавати цю стійкість сумніву. Наведено основні підприємницькі ризики, які впливають на економічну безпеку держави: економічні коливання; фінансові ризики; політичні ризики; технологічні ризики; ризики виробництва та постачання; соціальні ризики; екологічні ризики. Наголошено, що для забезпечення економічної безпеки держави необхідно розвивати ефективну систему регулювання, стимулювання підприємництва та зменшення підприємницьких ризиків. Це може включати в себе політику фінансової стабільності, підтримку малого та середнього бізнесу, заохочення інновацій та ефективного управління ризиками. Визначено, що управління підприємницькими ризиками є постійним ітеративним процесом, оскільки ризики постійно змінюються в зв'язку зі змінами внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Ефективне управління ризиками допомагає підприємствам досягати своїх цілей і зберігати стійкість навіть у складних умовах. Визначено основні аспекти управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави: аналіз ризиків, оцінка ризиків, розробка стратегій управління ризиками; регуляційне регулювання; сприяння навчанню та консультаціям; моніторинг і реагування; міжнародне співробітництво.

Ключові слова: держава, економічна безпека, загрози, механізми, підприємницькі ризики.

The article examines and summarizes scientific ideas on business risk management in the system of economic security of the state. It is noted that business risks are an integral and important component of the state's economic security system. Entrepreneurship plays a crucial role in creating jobs, ensuring economic growth and raising the standard of living of the population. However, entrepreneurship is also associated with various types of risks that may threaten the economic security of the state. The state economic security lies in ensuring the stability and sustainability of economy, and entrepreneurial risks can seriously challenge sustainability. The main business risks affecting the economic security of the state are given: economic fluctuations; financial risks; political risks; technological risks; production and supply risks; social risks; environmental risks. It was emphasized that in order to guarantee the economic security of the state, it is necessary to develop an effective system of regulation, stimulation of entrepreneurship and reduction of entrepreneurial risks. This may include financial stability policies, supporting small and medium-sized businesses, encouraging innovation and effective risk management. It was determined that business risk management is a constant iterative process, as risks are constantly varying due to changes in the internal and external environment of the enterprise. Effective risk management helps businesses achieve their goals and maintain stability even in difficult conditions. The main aspects of business risk management in the system of economic security of the state are determined: risk analysis, risk assessment, development of risk management strategies; regulatory regulation; facilitating training and consulting; monitoring and response; international cooperation.

Key words: state, economic security, threats, mechanisms, business risks.

УДК 330.131.7
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.36.6>

Васільєва Л.М.

д. наук з держ. упр., професор,
професор кафедри обліку,
оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет

Макаренко С.Ю.

магістр управління фінансово-
економічною безпекою
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет

Постановка проблеми. Підприємницькі ризики є важливою складовою системи економічної безпеки держави. Економічна безпека держави передбачає захист економічних інтересів країни від різних загроз і ризиків, включаючи ті, які виникають в сфері підприємницької діяльності.

Для забезпечення економічної безпеки держави необхідно вживати різноманітних заходів, таких як регуляція, страхування, підтримка підприємництва, розвиток інфраструктури та технологічних засобів безпеки, а також

сприяння інноваціям і розвитку освіти. Також важливо співпрацювати з міжнародними партнерами і створювати міжнародні механізми для управління глобальними ризиками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику підприємницьких ризиків як складової системи економічної безпеки держави розглядали в своїх працях вітчизняні вчені, насамперед, Вигівська І., Грабчук І., Євтушенко Н., Захаржевська А., Зеленіна О., Зінченко М., Коваленко В., Кравченко В., Кривов'язюк І., Мусієнко В., Фдулова І. та

інші. Проте, незважаючи на вагомі напрацювання вчених, питання щодо управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави вимагають подальшого вивчення.

Формулювання цілей дослідження – дослідження та узагальнення наукових уявлень щодо управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави.

Виклад основного матеріалу. Підприємницькі ризики – це небезпеки та потенційні негативні наслідки, які виникають в процесі підприємницької діяльності. Підприємництво завжди пов'язане з несвоєчасністю, невизначеністю і можливими втратами, і важливо розуміти та управляти цими ризиками для досягнення успіху в бізнесі.

Відмітимо, що підприємницькі ризики є невід'ємною та важливою складовою системи економічної безпеки держави. Підприємництво відіграє важливу роль у створенні робочих місць, забезпеченні росту економіки та підвищенні життєвого рівня населення. Однак підприємництво також пов'язане з різними видами ризиків, які можуть загрожувати економічній безпеці держави.

Як зазначає Кривов'язюк І. [5] підприємницькі ризики дійсно є важливою складовою системи економічної безпеки держави. Економічна безпека держави полягає в забезпеченні стабільності та стійкості її економіки, і підприємницькі ризики можуть серйозно піддавати цю стійкість сумніву.

Ось деякі причини, які пояснюють, чому підприємницькі ризики є важливою складовою економічної безпеки держави: створення робочих місць: підприємства є важливим джерелом створення робочих місць, і будь-які загрози для підприємництва можуть призвести до втрат робочих місць та збільшення безробіття, що загрожуює соціальній стабільності; економічний ріст: підприємства сприяють економічному росту, і загрози їхній діяльності можуть призвести до спаду ВВП та загального економічного добробуту; податкові надходження: підприємства сплачують податки до бюджету держави, і втрата прибутків підприємств може призвести до бюджетних дефіцитів і фінансових труднощів для уряду; конкурентоспроможність: зміни в регуляторному середовищі, тарифах, торговельних відносинах тощо можуть вплинути на конкурентоспроможність підприємств на міжнародному ринку; інновації: підприємства зазвичай є основними джерелами інновацій та технологічного розвитку, і ризики, пов'язані з їхньою діяльністю, можуть вплинути на науково-технічний прогрес; соціальний ефект: підприємства часто

підтримують соціальні і культурні ініціативи, і втрата цього підтримки може вплинути на розвиток громад та культурну спадщину.

У зв'язку з цим важливо, щоб держава приділяла увагу розвитку підприємництва, створювала сприятливе регуляторне середовище, надавала фінансову та консультативну підтримку підприємствам і розвивала стратегії управління ризиками для зменшення впливу підприємницьких ризиків на економічну безпеку держави.

Також, підприємницькі ризики є важливою складовою системи економічної безпеки держави, оскільки підприємництво є основним джерелом створення робочих місць, росту ВВП та загального економічного добробуту. Однак підприємництво також піддається різним ризикам і загрозам, які можуть мати серйозний вплив на економіку держави. Ось деякі з основних підприємницьких ризиків, які впливають на економічну безпеку держави:

1. Економічні коливання: Підприємства піддаються ризику економічних коливань, таких як рецесії, інфляція та дефляція. Ці коливання можуть вплинути на прибутковість підприємств і призвести до їхньої банкрутства.

2. Фінансові ризики: Фінансові ризики включають кредитний ризик, ліквідність, валютний ризик і ризик процентних ставок. Нездатність ефективно управляти цими ризиками може призвести до фінансових проблем підприємств

3. Політичні ризики: Зміни в законодавстві, політичні нестабільності та корупція можуть суттєво вплинути на підприємницьку діяльність. Це може включати в себе зміни в регуляторному середовищі, податкові реформи та інші політичні рішення.

4. Технологічні ризики: Швидкий технологічний прогрес може призвести до застаріння продуктів і послуг підприємств і змусити їх конкурувати на ринку. Також існує ризик кібератак і втрати конфіденційної інформації.

5. Ризики виробництва та постачання: Припинення постачання сировини, зміни в цінах на сировину та проблеми виробництва можуть призвести до зупинки виробництва і збитків для підприємств.

6. Соціальні ризики: Соціальні фактори, такі як демографічні зміни, зміни в споживчих уподобаннях і ставлення до брендів, можуть вплинути на попит на продукцію і послуги підприємств.

7. Екологічні ризики: Зміни в природних умовах та екологічні кризи можуть мати серйозний вплив на підприємницьку діяльність, особливо для компаній, що залежать від природних ресурсів.

Для забезпечення економічної безпеки держави необхідно розвивати ефективну систему регулювання, стимулювання підприємництва та зменшення підприємницьких ризиків. Це може включати в себе політику фінансової стабільності, підтримку малого та середнього бізнесу, заохочення інновацій та ефективного управління ризиками.

Як зазначає Коваленко В.В. [3] управління підприємницькими ризиками є важливою складовою системи економічної безпеки держави, оскільки допомагає зменшити загрози для підприємств і сприяє стійкості економіки. Кравченко В. відмічає, що управління підприємницькими ризиками – це процес ідентифікації, оцінки, зменшення і контролю ризиків, які можуть вплинути на діяльність підприємства і його результативність [4]. Ефективне управління ризиками допомагає зберегти стійкість та стабільність підприємства, зменшити можливі втрати і підвищити здатність до адаптації до змінних умов.

Управління підприємницькими ризиками – це процес прийняття заходів для ідентифікації, оцінки, зменшення та контролю ризиків, які можуть виникнути в результаті підприємницької діяльності. Ефективне управління ризиками допомагає забезпечити стабільність і стійкість підприємства та зменшити можливі втрати.

Виділимо основні аспекти управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави (рис. 1).

Відмітимо, що кожен з виділених аспектів є важливим, проте розробка стратегій управління ризиками є критично важливою для забезпечення стійкості і успішності підприємства. Нижче наведено кроки, які можна виконати під час розробки стратегій управління ризиками:

1. Визначення цілей і обсягу ризиків. Почніть зі зрозуміння мети розробки стратегії управління ризиками і обсягу ризиків, які ви хочете включити в цю стратегію. Розгляньте всі аспекти діяльності підприємства, які можуть бути вразливими перед ризиками.

2. Ідентифікація та оцінка ризиків [1]. Визначте всі потенційні ризики, які можуть вплинути на ваше підприємство. Враховуйте як внутрішні, так і зовнішні ризики, такі як фінансові, операційні, технологічні, ринкові, політичні, природні катастрофи і т.д. Оцініть потенційний вплив і ймовірність настання кожного ризику. Використовуйте кількісні та якісні методи оцінки ризиків для прийняття обґрунтованих рішень.

3. Розробка стратегій управління ризиками: На основі ідентифікованих і оцінених ризиків розробіть конкретні стратегії для їх управління.

Це може включати в себе наступні можливості:

- запобіжні заходи. Розробка планів та процедур для попередження виникнення ризиків;
- прийняття ризику. Визнання, що деякі ризики приймаються і не потребують додаткових заходів;

- передача ризику. Застосування страхових полісів або інших фінансових інструментів для передачі фінансового обтяження ризику іншій стороні;

- диверсифікація портфелю. Розподіл активів або операцій на різні види бізнесу або ринки для зменшення залежності від конкретного джерела ризику;

- розробка планів надзвичайних ситуацій. Створення планів дій у випадку виникнення негативних ситуацій.

4. Впровадження стратегій [6]. Застосовуйте розроблені стратегії в практиці. Це може включати в себе внутрішні зміни в управлінні, страхові поліси, заключення контрактів і так далі.

5. Моніторинг і контроль. Постійно моніторте ризики та контролюйте їх. Відслідковуйте зміни у ризиках та адаптуйте стратегії управління ризиками, якщо необхідно

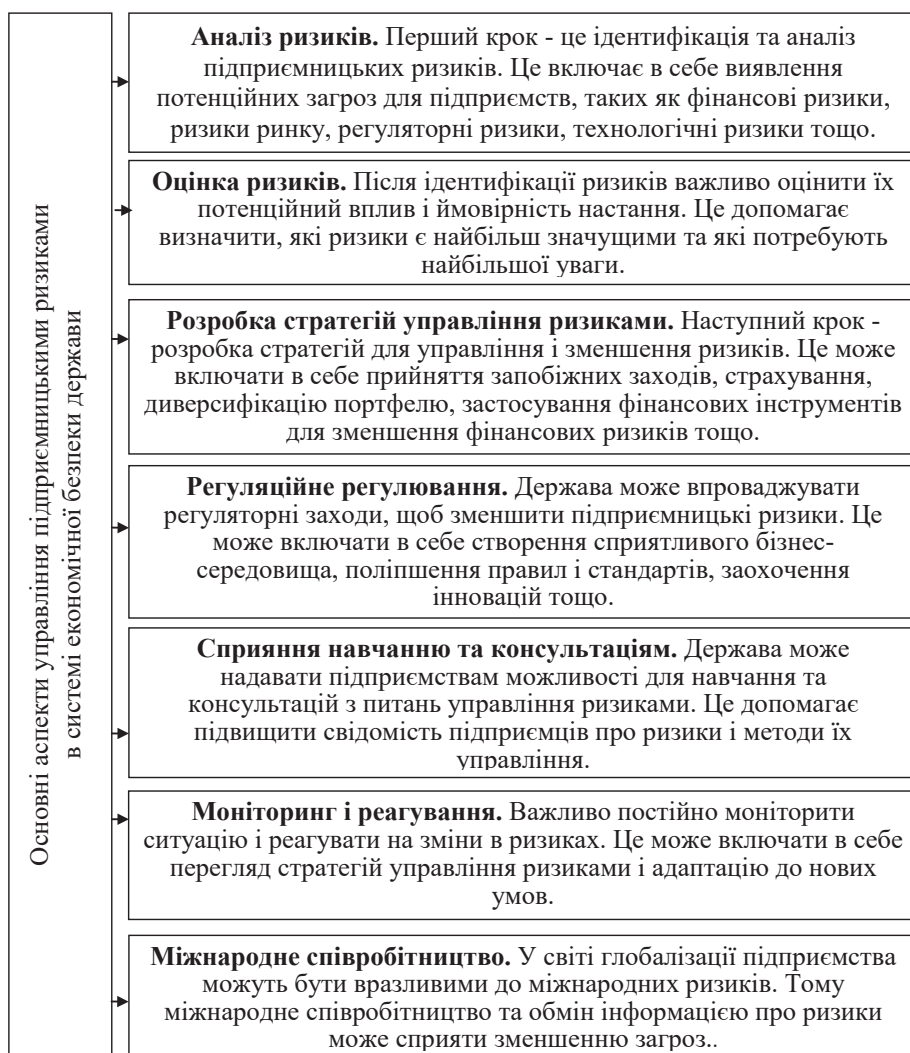
6. Оцінка результатів. Періодично оцінюйте ефективність стратегій управління ризиками і виправляйте недоліки.

Працівники підприємства мають бути обізнані з цією стратегією і вміти діяти відповідно до неї в умовах, коли ризики виникають. Управління ризиками – це постійний ітеративний процес, оскільки ризики постійно змінюються в зв'язку зі змінами внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства.

Управління підприємницькими ризиками є постійним ітеративним процесом, оскільки ризики постійно змінюються в зв'язку зі змінами внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства [7]. Ефективне управління ризиками допомагає підприємствам досягати своїх цілей і зберігати стійкість навіть у складних умовах.

Таким чином, управління підприємницькими ризиками – це складний та багатогранний процес, який вимагає співпраці між урядовими органами, підприємствами та іншими зацікавленими сторонами. Впровадження ефективних стратегій управління ризиками може сприяти підвищенню економічної безпеки держави та стабільності її економіки.

Висновки. 1. Підприємницькі ризики є невід'ємною та важливою складовою системи економічної безпеки держави. Підприємництво відіграє важливу роль у створенні робочих місць, забезпеченні росту економіки та підвищенні життєвого рівня насе-

Рис. 1. Основні аспекти управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави

лення. Однак підприємництво також пов'язане з різними видами ризиків, які можуть загрожувати економічній безпеці держави. Економічна безпека держави полягає в забезпеченні стабільності та стійкості її економіки, і підприємницькі ризики можуть серйозно піддавати цю стійкість сумніву.

2. Наведено основні підприємницькі ризики, які впливають на економічну безпеку держави: економічні коливання; фінансові ризики; політичні ризики; технологічні ризики; ризики виробництва та постачання; соціальні ризики; екологічні ризики. Наголошено, що для забезпечення економічної безпеки держави необхідно розвивати ефективну систему регулювання, стимулювання підприємництва та зменшення підприємницьких ризиків. Це може включати в себе політику фінансової стабільності, підтримку малого та середнього бізнесу, заохочення інновацій та ефективного управління ризиками.

3. Зазначено, що управління підприємницькими ризиками є постійним ітеративним процесом, оскільки ризики постійно змінюються в зв'язку зі змінами внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства. Ефективне управління ризиками допомагає підприємствам досягати своїх цілей і зберігати стійкість навіть у складних умовах. Визначено основні аспекти управління підприємницькими ризиками в системі економічної безпеки держави: аналіз ризиків, оцінка ризиків, розробка стратегій управління ризиками; регуляційне регулювання; сприяння навчанню та консультаціям; моніторинг і реагування; міжнародне співробітництво.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вигівська І.М., Грабчук І.Л., Зеленіна О.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємницькими ризиками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2015. Вип. 1(31). С. 67–79.

2. Євтушенко Н., Захаржевська А. (2022). Особливості формування механізму розвитку управління ризиками в підприємствах. *Економічний простір*. 2022. №182. С. 61–66.

3. Коваленко В.В. Ризики в системі економічної безпеки підприємства та засоби їх нейтралізації. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. №3 (51). С. 175–180.

4. Кравченко В. Управління підприємницькими ризиками: сутність та сучасна методика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. № 99. С. 70–72.

5. Кривов'язюк І. Управління підприємницькими ризиками підприємств оптової торгівлі. *Економічний форум*. 2023. №1(2). С. 81–90.

6. Мусієнко В.О., Зінченко М.Е. Технологія ризик-менеджменту як елемент системи забезпечення економічної безпеки суб'єкта господарювання. *Економічний вісник*. 2020. №3. С. 98–106.

7. Федулова І. Ідентифікація господарських ризиків. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 4. С. 89–103.

8. Чуйко В. Механізми управління підприємницькими ризиками на підприємстві URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/_2022_Chuyko_V-Business_risk_management_mechanisms_94-96.pdf